

บทที่ 5 อายุความ

อายุความในการฟ้องเรียกคืนลาภมิควรได้นั้น ได้บัญญัติไว้โดยเฉพาะในมาตรา 419

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 419 บัญญัติไว้ว่า “ในเรื่องลาภมิควรได้นั้น ท่านห้ามมิให้ฟ้องคดีเมื่อพ้นกำหนดปีหนึ่งนับแต่เวลาที่ฝ่ายเสียหายรู้ว่าตนมีสิทธิเรียกคืน หรือเมื่อพ้นสิบปีนับแต่เวลาที่สิทธินั้นได้มีขึ้น”

“No action on account of undue enrichment can be entered later than one year from the when the injured party became aware of his right to restitution or later than ten years from the time when the right accrued.”

กำหนดอายุความตามมาตรา 419 แบ่งเป็น 2 ระยะ คือ

1. หนึ่งปีนับแต่เวลาที่ผู้เสียหายรู้ว่าตนมีสิทธิเรียกคืน หรือ
2. สิบปีนับแต่เวลาที่สิทธินั้นได้มีขึ้น

กรณีที่ดินติดกรรมตกเป็น โฉมะ สิทธิเรียกคืนทรัพย์ที่กระทำเพื่อชำระหนี้ของฝ่ายผู้เสียหายเปรียบนั้น ช่อมเกิดขึ้นทันทีที่อีกฝ่ายได้รับทรัพย์มา (ฎีกาที่ 1025/2487) ดังนั้น การนับอายุความแห่งสิทธิที่ได้มีขึ้นจึงเริ่มนับแต่เวลานั้น

ส่วนเวลาที่ “รู้ว่าตนมีสิทธิเรียกคืน” นั้น หมายถึงเวลาที่ผู้เสียหายรู้ถึงพฤติการณ์ซึ่งกฎหมายบัญญัติว่าตนมีสิทธิเรียกคืนเช่นนั้น ดังนั้น หากมีการทำนิติกรรมที่กฎหมายบัญญัติว่าตกเป็นโฉมมาแล้ว ก็ต้องถือว่าบุคคลทุกคนได้รู้ถึงบทบัญญัตินั้นแล้ว ผู้ใดจะอ้างว่าไม่รู้ จะต้องแสดงให้เห็นพฤติการณ์เฉพาะตัวเป็นพิเศษ โดยแน่ชัดว่าตนไม่รู้และไม่อยู่ในฐานะที่อาจรู้ได้เช่นนั้น (ฎีกาที่ 1025/2487, 515/2522)

ฎีกาที่ 366/2508 สัญญาซื้อขายเรือนเป็นโมฆะ เพราะไม่ทำตามแบบ เงินที่ผู้ขายรับไว้ตามสัญญานั้นก็เป็นลาภมิควรได้ ซึ่งผู้ซื้อจะต้องฟ้องเรียกคืนภายใน 1 ปีนับแต่เวลาที่ผู้ซื้อรู้ว่าตนมีสิทธิเรียกคืนหรือภายใน 10 ปีนับแต่เวลาที่สิทธินั้นได้มีขึ้น

ฎีกาที่ 959/2519 ศาลชั้นต้นอ่านคำพิพากษาฎีกาเมื่อวันที่ 1 ธันวาคม 2515 ว่าการซื้อขายที่ดิน เป็นโมฆะ ต้องถือว่าวันที่ศาลชั้นต้นอ่านคำพิพากษาฎีกาเป็นวันที่โจทก์ก็รู้ว่าตนมีสิทธิเรียกคืนค่าที่ได้จ่ายบำรุงที่ดิน ไปนับถึงวันฟ้องยังไม่ถึงหนึ่งปี คดีความจึงยังไม่ขาดอายุความ

ฎีกาที่ 255/2522 โจทก์คำประกันจำเลยแล้ว ใช้เงินแก่เจ้าหน้าที่ของจำเลยไปตามสัญญาคำประกัน โดยสำคัญผิดว่าผูกพันกับตน แต่ความจริงโจทก์คำประกันโดยไม่มีอำนาจ โจทก์เรียกเงินคืนจากจำเลยได้ไม่ใช่ชำระหนี้โดยรู้ว่าผูกพัน อายุความ 1 ปีนับตั้งแต่ศาลชั้นต้นพิพากษายกฟ้องคดีที่โจทก์ฟ้องไล่เบี้ยตามคำสัญญาคำประกัน

ฎีกาที่ 515/2522 ข้อเท็จจริงได้ความว่า ชื่อที่ดินไม่จดทะเบียนจึงเป็น โมฆะฟ้องขับไล่ผู้ขายศาลยกฟ้องผู้ซื้อกลับมาฟ้องเรียกราคาที่ดินคืนจากผู้ขาย ศาลฎีกาวินิจฉัยว่าผู้ใดอ้างว่าไม่รู้เพื่อเรียกราคาคืนโดยไม่ขาดอายุความ ต้องนำสืบมาแสดงพฤติการณ์พิเศษเฉพาะตัว ไม่ใช่ถือว่ารู้กฎหมายว่าซื้อขายเป็นโมฆะ

ฎีกาที่ 1465/2525 โจทก์ชำระเงินแก่จำเลยเนื่องจากเป็นลูกหนี้ในฐานะมูลละเมิดที่โจทก์ทำเงินของจำเลยขาดบัญชีไป การชำระเงินในลักษณะเช่นนี้ ย่อมมีผลตามกฎหมายขึ้นทันทีว่าถ้าโจทก์ชำระเงินเกินกว่าจำนวนหนี้ที่โจทก์จะต้องรับผิดชอบ จำเลยก็ต้องคืนเงินส่วนที่เกินให้แก่โจทก์ในฐานะลาภมิควรได้ สิทธิของโจทก์ที่จะเรียกเงินคืนจึงมีตั้งแต่วันที่โจทก์ชำระเงินแก่จำเลยแล้วนับแต่วันนั้นจนถึงวันที่โจทก์ฟ้องคดีนี้เกินกว่า 10 ปีแล้ว ฟ้องโจทก์จึงขาดอายุความตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 419

ฎีกาที่ 903/2527 เจ้าหน้าที่ของโจทก์ตรวจสอบพบเรื่องที่จำเลยรับเงินไปโดยไม่มีสิทธิจะได้รับตามกฎหมาย แล้วจึงได้รายงานให้นายช่วง กรรมการผู้จัดการบริษัทโจทก์ทราบ เมื่อวันที่ 6 มีนาคม 2522 ถือได้ว่าบริษัทโจทก์เพิ่งรู้ว่าตนมีสิทธิเรียกคืนเมื่อวันที่ 6 มีนาคม 2522 โจทก์ฟ้องคดีเมื่อวันที่ 6 มีนาคม 2523 ยังไม่พ้นกำหนด 1 ปีนับแต่เวลาที่โจทก์รู้ว่าตนมีสิทธิเรียกคืน ฟ้องโจทก์ไม่ขาดอายุความ

ข้อสังเกต

1. มาตรา 419 เป็นบทบัญญัติเรื่องอายุความ จึงต้องตกอยู่ในบทบังคับทั่วไปเรื่องอายุความ เช่น เรื่องการนับระยะเวลา ลูกหนี้มิได้ยกเรื่องอายุขึ้นต่อสู้ เป็นต้น
2. มาตรา 419 ใช้บังคับเฉพาะเรื่องการฟ้องคดีเรียกคืนทรัพย์สินเป็นลักษณะของลาภมิควรได้เท่านั้น ไม่รวมถึงการฟ้องคดีเรียกคืนทรัพย์สินในกรณีอื่น
3. การฟ้องเรียกดอกผลอันเกิดจากลาภมิควรได้ ถ้าผู้เรียกคืนเป็นเจ้าของทรัพย์สิน ย่อมเป็นเรื่องเจ้าของกรรมสิทธิ์ติดตามทรัพย์สินของตนคืน ตามมาตรา 1336 ซึ่งไม่มีอายุความเสียสิทธิ
4. กรณีที่ผู้ได้ลาภมิควรได้ฟ้องเรียกค่าใช้จ่ายที่เสียไปตามมาตรา 416 และ 417 วรรคแรก ไม่อยู่ในบังคับมาตรา 419 แต่มีอายุความ 10 ปี ตามมาตรา 193/30

สุภาษิตกฎหมาย

CULPA LATA DOLO AEQUIPARATUR

ผิดเล่ออย่างร้ายแรง ก็เท่ากับจงใจกระทำความผิด